

Presentatie restauratie schilderwerk orgel Redtbadsjerke

Goedenavond dames en heren, mijn naam is Karin Veldman, en sinds 1996 vorm ik samen mijn collega Jantina Veltman het bedrijf Veldman en Veltman restauratie- en decoratieschilders. Met enige regelmaat werken wij met veel plezier voor de SAFT.

Op de site van de SAFT lezen we "het orgel uit 1799 van A. Gruizen heeft een speels front en een groot aantal muziekinstrumenten als versiering". Dat laatste hebben we geweten. Ik wist niet dat er zoveel snijwerk op een orgel past eerlijk gezegd...er leek geen eind aan te komen..

In februari van dit jaar zijn wij begonnen met de restauratie van de geschilderde afwerking op het orgel en het snijwerk van de Redtbadsjerke.

De klanken die het orgel voortbrengt mogen dan misschien het belangrijkste zijn, het oog wil ook wat en daar kunnen wij gelukkig onze bijdrage aan leveren.

De tand des tijds had zijn werk gedaan: de verflaag was erg schraal en uitgedroogd, er waren flink wat beschadigingen, bladders en blazen. Aan het snijwerk ontbraken de nodige onderdelen, roestige spijkers hadden hun sporen nagelaten in de verflaag.

Hoewel er geen uitgebreid onderzoek is gedaan naar de opbouw van verflagen van het orgel, ofwel de geschilderde geschiedenis, stelden wij vast dat de vuilwitte afwerking van dat moment wel een oude moest zijn. De zijpanelen van het orgel waren afgewerkt met een tamponneer olieverf, en op klampen en stijlen was de kwaststreek, zo kenmerkend voor olieverf, duidelijk zichtbaar. Dezelfde pasteuze verf werd ook aangetroffen op het snijwerk, erg grof, en op de hoger gelegen delen niet bepaald fijnzinnig aangebracht. Aangezien het snijwerk van veraf bekeken wordt vormt dit geen probleem, maar als fijnschilder moesten wij wel even over onze eigen schaduw heenspringen om gewoon op deze laag voort te te borduren.

Het viel ons ook op dat het houtsnijwerk in de hogere regionen vrij grof was uitgevoerd; grover dan wij meestal zien, maar wellicht kan de orgelrestaurator hier nog beter over oordelen.

Toch heeft het orgel, zeker na restauratie, met zijn muziekinstrumenten, rozetten en guirlandes in Lodewijk de 16e stijl een heel rijke uitstraling.

Het goud op het snijwerk is waarschijnlijk ooit in bladgoud uitgevoerd geweest, maar in de loop van de tijd sterk gematteerd.

Wij hebben het gehele orgel eerst grondig gestofzogen en daarna gereinigd met een professioneel reinigingsmiddel en melamine sponsjes. Het orgel was bijzonder vervuild, dus knapte met deze ingreep al enorm op. Tegelijkertijd werden daardoor de problemen ook meer zichtbaar, slecht hechtende verf, grijze verkleuring van de vermoedelijke loodwitte olieverf, met name op het snijwerk.

Zo al werkend aan het orgel kwam er meer aan het licht. Wij zagen een oude mahonie-imitatie, en onder de huidige afwerking nog een eerdere lichte/witte periode, behoorlijk vergeeld. Bladgoud op het snijwerk op plaatsen waar het nu niet zichtbaar is. Heel interessant allemaal maar voor dat moment toch maar weer los te laten.

De lacunes of beschadigingen werden door ons behoudend gevuld met een reversibele plamuur, en daarna van een primer voorzien om daarna te kunnen retoucheren met olieverf. En voordat er met dit retoucheren gestart werd is het gehele orgel, inclusief snijwerk voorzien van een laag retoucheervernis. Hiermee werd de verflaag weer gevoed, wat een goede basis gaf om op verder te werken. En er ontstond een tussenlaag tussen het oude werk en de ingrepen van dit moment.

Het retoucheren wordt dan zoals altijd gedaan met een glaceermengsel en vanaf ons palet. Zo'n glaceermengsel wordt door ons gemaakt door lijnolie- of papaverolie in een bepaalde verhouding te mengen met terpentijn, en hier een siccatief ofwel droogmiddel aan toe te voegen. In dit geval werd papaverolie toegevoegd omdat deze de eigenschap heeft niet te vergelen, iets wat lijnolie wel doet en daarom minder geschikt is voor lichte kleuren.

Het bijzondere aan deze manier van verf binden is dat het een lange open droogtijd heeft en er halftransparant mee gewerkt kan worden. Het is dus ook bijzonder geschikt voor allerhande imitatietechnieken.

Tijdens het verf mengen en retoucheren blijkt altijd maar weer dat wit nooit gewoon wit blijkt te zijn maar een mengelmoesje van allerhande kleuren, wit natuurlijk, met een toefje omber, een puntje zwart, een weinig cadmiumgeel en ga zo maar door.

Vervolgens hebben wij over het gehele orgel inclusief snijwerk een dunne glaceerlaag aangebracht met daaraan een weinig 'wit' toegevoegd. Op deze manier bleef de oude verflaag met zijn cracquelé en andere ouderdomsverschijnselen goed herkenbaar en intact. Maar werd wel een samenhangend geheel verkregen.

De registerplaatjes werden geretoucheerd met ivoorzwarte olieverf en 23,75 karaats poedergoud.

Het snijwerk werd in zijn geheel geretoucheerd, ook het goud, d.m.v. een goudwas/verguldcrème om zo dicht mogelijk bij het huidige karakter van het goud te blijven.

Enkele nieuw gemaakte onderdelen van het snijwerk werden eveneens op kleur gebracht.

De peiwand onderging min of meer dezelfde behandeling als het orgel. Alleen de toegangsdeuren waren al geschilderd met een modern verfsysteem. Deze zijn opnieuw geschilderd met een klassieke lijnolieverf, zodat er een mooie kwaststreek ontstond.

Het was heerlijk werken hier. Een van de mooie kanten van ons werk is dat we vaak op bijzondere plekken werken, waar de geschiedenis voelbaar is, en je als vanzelf geïnspireerd raakt. Dat Jorwerd een bijzonder dorp is wisten we al, daar een poosje te mogen rondhangen was beslist geen straf.

Wij danken de SAFT voor deze mooie opdracht, en feliciteren het dorp en alle betrokkenen bij en gebruikers van de kerk met de heringebruikname van dit prachtige orgel!